

Ole Bøggild

15. juli 1930 – 11. september 2022

Kaj Nissen, Nikolaj Scharff & Søren Toft

Ole Bøggild i felten med bankeskærm (paraply) og sugeflaske. Fra fællestur på Djursland 2000 (Foto: K. Nissen)

Ole Bøggild havde en bred entomologisk interesse, men hovedinteressen var allerede fra studietiden edderkopper, og det var hans helt primære interesse livet igennem. Af helbredsmæssige grunde beskæftigede han sig dog ikke med dem de sidste 10 år.

Ole fortalte mig (KN), at det var en oplevelse med en zebraedderkop (*Salticus scenicus*), der hoppede hen ad en dørrist, fra metalliste til metalliste, der fascinerede ham og satte ham i gang med studiet af edderkopper. Han læste Emil Niensens bog ”De danske edderkoppers biologi” (Nielsen, 1928) og blev endnu mere interesseret i edderkopper – som mange af os andre.

Ole Bøggild blev født i Kolding i en lejlighed lige ved siden af Koldinghus. Han mistede sin mor som 2-årig og sin far som 12-årig. Ole kom i en periode til at bo i Nakskov, hvor hans far var blevet rektor på Gymnasiet, men efter faderens død i 1941 kom han igen tilbage til

Koldingegnen. Som forældreløs boede han hos forskellige plejefamilier. En af plejefædrene havde alle bind af Danmarks Fauna – det var med til at skabe Oles interesse for den danske fauna. Plejefaderen var en sagfører, som han forguede, mens han ikke brød sig om plejemoderen, der i øvrigt tidligere havde været Oles stedmor, idet hun havde været gift med Oles far efter moderens død. Oles barndom blev lidt omtumlet, og det kom ifølge ham selv til at præge ham gennem voksenlivet.

Ole Bøggild kom på gymnasium i Horsens, hvor han boede hos en ny plejefamilie. Efter studentereksamen læste han biologi på Københavns Universitet, hvor han blev mag.scient. i zoofysiologi. Allerede i studietiden blev han ansat på Statens Skadedyrslaboratorium i Springforbi. Derefter var han en periode på Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole på Frederiksberg, inden han i 1962 blev ansat som adjunkt på Aars Gymnasium.

I 1971 skiftede Ole Bøggild til Randers Statsskole, hvor han var ansat som lektor til sin pensionering i 1996. I en årrække var han medlem af gymnasiernes opgavekommission for biologi. I årene derefter skrev han flere kritiske indlæg i aviser vedr. de skriftlige opgaver i biologi. Det var vigtigt for ham, at der ikke blev gået på kompromis med den faglige korrekthed, når videnskabelige data skulle bearbejdes til opgaverne.

Da Ole Bøggild påbegyndte sit faunistiske arbejde med edderkopperne, var kendskabet til den danske edderkoppefauna mildest talt meget mangelfuldt. Den seneste opdaterede liste var af Jens Brændegaard i Emil Niensens bog "De Danske Edderkoppers Biologi" (Nielsen, 1928).

Ole startede den udvikling, som har ført til, at vi i dag må siges at have et godt kendskab til den danske edderkoppefauna. Hans fire faunistiske publikationer rapporterer 92 nye arter for landet (inkl. bidrag fra Peer Larsen), en markant forøgelse af det daværende kendte antal arter. Dette arbejde var i høj grad hjulpet af, at de to bind af "British Spiders" (Locket & Millidge, 1951, 1953) udkom netop som Oles interesse for edderkopperne begyndte. Dette værk gjorde det muligt at identificere de små linyphiider (dværgedderkopper), som udgør en meget stor del af det samlede danske artsantal. Ole kastede sig da også med forkærlighed over netop disse. Hans foretrukne indsamlingsredskab blev løvsigten, og han benyttede enhver lejlighed til at sigte mos og førne, når han kom rundt i landet, fx i forbindelse med censoropgaver ved gymnasierne. Han holdt i særdeleshed af de meget små arter som *Minyriolus pusillus* og *Maso sundevalli*, som hidtil havde været opfattet som sjældenheder, men som han fandt overalt, hvor han tog en sigteprøve.

Ole Bøggild gik i felten med ganske lidt udstyr – ud over løvsigten var det vigtigste en pooter (hjemmefremstillet sugeflaske), en hvid bakke og selvfølgelig små glas med sprit ("småt er godt" var hans udsagn, da det blev kommenteret, at det var meget små beholdere, han samlede i) – alt transporteret i en bærepose. Nogle gange havde han også en hvid paraply med. Den kunne bruges som bankeskærm og var god at have, hvis det blev regnvej. Han brugte undertiden en sugeflaske opbygget af et stort reagensglas med sprit i bunden – det havde vi andre ikke helt mod på.

Ole Bøggild fungerede som mentor for alle nytilkomne edderkoppeinteresserede i flere årtier: for Peer Larsen og Søren Toft i 1960'erne, for Nikolaj Scharff og Kaj Nissen i 1970'erne, senere for flere andre. Ole havde udarbejdet en grundig instruktion i opbygning af en edderkoppesamling. Han understregede vigtigheden af præcise data, inkl. angivelse af 10 km UTM-kvadrat. Materialet viste, at Ole var meget perfektionistisk: Instruktionen inkluderede bl.a. kopier af pertentligt udfærdigede kartotekskort (artskort og lokalitetskort) og en opskrift

på, hvor fast vatproppen i spritsamlingens tuber skulle være!

Som ung uerfaren edderkoppeindsamler havde jeg (NS) mange spørgsmål til den erfarne danske edderkoppeekspert, og havde måske lidt rigeligt på hjerte, hvilket affødte et typisk skriftlig svar fra Ole. Han skrev: "Denne gang fik du et nogenlunde hurtigt svar, fordi jeg har påskeferie. I reglen har jeg kissetravlt. Hvis du vil have et hurtigt og præcist svar på et eller andet, så spørg præcist!".

Jeg (ST) og flere andre fik hold på vanskelige bestemmelser ved at sende ham vores problematiske eksemplarer. Han var også samlingspunktet i flere-dages indsamlingssture, der samlede alle landets edderkoppeinteresserede i påske-, pinse- eller efterårsferier. Den første af disse blev gennemført i foråret 1968 og havde base i Hulsig (her var også Edwin Nørgaard med); derefter fulgte tilsvarende ture til Læsø og Møn. Disse fællesture blev genoptaget i 1990'erne med nye generationer af edderkoppeinteresserede. Fællesturene gik til flere områder i Nordjylland, Sønderjylland, Fyn, Æbelø, Romsø, Nordvestsjælland og Bornholm, og havde til formål at samle edderkopper i områder, hvorfra der manglede viden om edderkoppefaunaen. Den samlende kraft på disse ture var Ole Gudik-Sørensen, med hvem Ole Bøggild stiftede et venskab, som varede indtil Ole Gudik-Sørensens død i 2017 (Scharff, 2018). De var begge pensionister og edderkoppe-entusiaster og havde stor glæde af at udveksle informationer om spændende edderkoppefund. Ole Bøggild var ikke en person man nemt kom ind på livet af, men Ole Gudik-Sørensen var en undtagelse, og han besøgte med mellemrum Ole Bøggild privat i hans hjem i Randers.

I slutningen af 1990'erne og begyndelsen af 2000'erne deltog Ole Bøggild i arbejdet med at udarbejde et nyt edderkoppekatalog for den danske edderkoppefauna. Det kom til at indeholde en oversigt over forekomst og udbredelse i de 11 entomologiske regioner og Oles private samling var i den forbindelse vigtig at få med. Det arbejde gik han stærkt op i, men han havde svært ved at acceptere at kataloget ikke brugte navngivningen fra hans "feltbibel", "British Spiders" af Locket & Millidge. I mellemtiden var der fremkommet et elektronisk katalog, der brugte opdaterede navne og Ole fandt de mange nye navne "irriterende". Han accepterede dog at kataloget endte med at bruge den opdaterede navngivning (Scharff & Gudik-Sørensen, 2006).

I 2016 overdrog Ole Bøggild hovedparten af sin store samling af edderkopper til Statens Naturhistoriske Museum (SNM). Samlingen omfattede 24.500 tuber med ca. 60.000 edderkopper, hvoraf 12.000 var blevet bestemt til art. Hertil skal lægges ca. 2.000 tuber med bestemte edderkopper fra Peer Larsen – et materiale Ole Bøggild havde opbevaret separat siden Peer Larsens død. SNM havde på det tidspunkt omkring 20.000 tuber med bestemte dyr, og Naturhistorisk Museum i Århus ca. 3.500 tuber, så donationen betød en stærk forøgelse af materiale i danske museumssamlinger. Oles samling er langt den største privatsamling af edderkopper, som SNM har modtaget.

Med samlingen fulgte Ole Bøggilds omfattende kartotekssystem med sirligt håndskrevne kartotekskort som siden er indført i museets database og dermed er nemmere at dele med andre. Indarbejdningen af Ole Bøggilds samling i SNM's samling, med tilføjelse af katalognumre og indtastning af data fra kartotekskort, blev udført af studenter, som blev finansieret af en generøs testamentarisk gave fra Ole Gudik-Sørensen. Kort før sin død kontaktede Ole Gudik-Sørensen mig (NS) og lod vide, at museet kunne forvente en testamentarisk gave, når han var død, og at det var ham magtpåliggende, at midlerne blev

brugt på at få indarbejdet hans egen samling samt Ole Bøggilds samling i SNM's edderkoppesamling. Sådan blev det.

Ole Bøggild havde et nært venskab med Peer Larsen fra midten af tresserne til Peer Larsens alt for tidlige død i 1970. Den ubestemte del af Peer Larsens samling (ca 5.000 edderkopper) blev i 2018 af Oles søn, Esben Bøggild, overdraget til KN med henblik på bestemmelse og senere overdragelse til SNM.

Ole Bøggild havde et ønske om at have al edderkoppelitteratur – og helst i alle udgaver! På et tidspunkt opdagede han et fejltryk i et tidsskrift; fra da af tjekkede han alle sider af hver en bog og hvert et tidsskrift, han modtog.

Han havde bøger og tidsskrifter på dansk, engelsk, tysk og fransk. Og han kunne vel at mærke læse alle sprogene. Han var velbevandret i tysk, læste i mange år "Der Spiegel" dagligt.

Ole Bøggild havde også litteratur om edderkopper fra fjerne egne, som han aldrig besøgte, men hvor bøgerne var af høj kvalitet, fx forskellige udgaver af bøger om New Zealands edderkopper. Selvfølgelig indeholdt hans store bogsamling de klassiske værker, fx det fine, store ungarske trebindsværk "Araneæ Hungariæ" (Chyzer & Kulczynski, 1891, 1894–97). Han forærede KN hæfterne indeholdende "Danmarks, Færøernes og Islands Edderkopper" (Sørensen, 1904), på betingelse af, at værket blev indbundet. Ole anbefalede en dygtig bogbinder, der var god, men ikke billig! Bogen blev selvfølgelig indbundet. Han havde overvejet at give hæfterne til Ole Gudik-Sørensen, men valgte så at give dem til KN, som repræsentant for "den næste generation"!

Ole Bøggild havde kontakt til udenlandske edderkoppefolk. Vi ved, at han korresponderede med engelske Eric Duffey, der besøgte ham engang i 1960'erne. Han deltog også i en enkelt international edderkoppekongres (Seventh International Congress of Arachnology i Exeter, England i 1977) og i en tilsvarende europæisk edderkoppekongres (19th European Colloquium of Arachnology), som blev afholdt i Aarhus i 2000. Hans interesse lå hovedsageligt i det faunistiske, og hans internationale kontakter drejede sig derfor naturligt om drøftelse af danske arter og deres udbredelse.

Ole havde en ironisk distance til sundhedsbudskaber: "Lad os bekæmpe svamp i lungerne" var hans måde at invitere til at gå udenfor og ryge en cigaret. Et andet eksempel på hans omgåelse af sunde budskaber, var denne morsomme opskrift på en god gang havregryn til morgenmad: "Havregryn dækkes med rosiner til havregrynene ikke ses; så drysses med sukker til man ikke kan se rosinerne."

Da vi edderkoppefolk var samlede på Nordfyn, stod Ole tidligt op og gik alene ud at bade. Vi andre syntes, at han ikke burde gå ud alene, men det så han stort på.

Han havde også en ironisk distance til sit arbejde: Da han engang var tidligt færdig med en censoropgave, sagde han til eksaminator: "Nu har jeg fundet ud af, hvad jeg er bedst til: At være rentier".

Ole elskede at komme i sit sommerhus i Thorup Strand. Det hed *Hycitia* efter den smukke springedderkop, *Hycitia nivoyi*, der nu hedder *Marpissa nivoyi* og som findes i klitterne ved Thorup Strand.

Ole Bøggild fik tre børn, 8 børnebørn og 5 oldebørn. Han kunne godt lide at have børn til at hjælpe med at finde edderkopper i mosprøver osv. Han var særlig stolt af sine børnebørn og fortalte gladelig om deres dygtighed.

De sidste tre år af sit liv boede Ole Bøggild på Hobro Alderdomshjem med udsigt ud over Mariager Fjord. Valget faldt på Hobro, fordi han der kunne være tæt på familie.

Publikationer

Bøggild, O. & J. Keiding, 1958: Competition in House Fly Larvae, Experiments involving a DDT-resistant and a susceptible Strain. – *OIKOS* 9(1): 1-25.

Bøggild, O., 1961: Spiders from the Dunes at Tranum, N.W.-Jutland. – *Entomologiske Meddelelser* 31: 3-6.

Bøggild, O., 1962: Spiders from Bommerlund Plantation, a Spruce Forest in South Jutland. – *Entomologiske Meddelelser* 31: 225-235.

Larsen, P. & **O. Bøggild**, 1970: Faunistic Notes on Danish Spiders (Araneae). I. – *Entomologiske Meddelelser* 38: 303-347.

Bøggild, O., 1975: A note on *Agroeca lusatica* (L. Koch) and *Clubiona similis* L. Koch. - *British Arachnological Society. The Secretary's Newsletter* 12: 10-11.

Bøggild, O., 2011: Bolværksedderkoppen *L. sclopetarius* – ny for Bornholm. – *Natur på Bornholm* 9: 64-65.

Taksigelser

Esben Bøggild takkes for hjælp med oplysninger om Ole Bøggild.

Referencer

Chyzer, C. & W. Kulczynski, 1891: *Araneæ Hungariæ, Tomus I.* Academia Scientiarum Hungaricae, Budapest. 168 pp.

Chyzer, C. & W. Kulczynski, 1894–97: *Araneae Hungariae, Tomus II.* Academia Scientiarum Hungaricae, Budapest. 366 pp [in 2 parts].

Locket, G.H. & A.F. Millidge, 1951: *British Spiders, Volume I.* The Ray Society, London. 310 pp.

Locket, G.H. & A.F. Millidge, 1953: *British Spiders, Volume II.* The Ray Society, London. 449 pp.

Nielsen, E., 1928: *De danske edderkoppers biologi – med en fortegnelse over de danske arter af cand.mag. Jens Brændegaard.* Levin & Munksgaards Forlag, København. 723 pp.

Scharff, N. & O. Gudik-Sørensen, 2006: Katalog over Danmarks edderkopper (Araneae). – *Entomologiske Meddelelser* 74: 3-71.

Scharff, N., 2018: Nekrolog – Ole Gudik-Sørensen (1931 – 2017). – *Entomologiske Meddelelser* 86: 93-95.

Sørensen, W., 1904: Danmarks, Færøernes og Islands Edderkopper med Undtagelse af Theridierne. – *Entomologiske Meddelelser* 1(5): 240-426.

Kaj Nissen (korresponderende forfatter), Beltoftsgade 2, 9500, Hobro, e-mail: kaj.nissen@outlook.dk

Nikolaj Scharff, Statens Naturhistoriske Museum, Universitetsparken 15, 2100, København Ø, e-mail: nscharff@snm.ku.dk

Søren Toft, Aarhus Universitet, Institut for Biologi, Ny Munkegade 116, 8000 Aarhus C, e-mail: soeren.toft@bio.au.dk